

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Ethica Guilielmi Adolphi Scribonii, Ex Aristotele Et Aliis
summis philosophis repetita**

Scribonius, Wilhelm Adolf

Hanoviae, 1593

VD16 S 5114

Libri VI. Ethicorum Repetio.

Nutzungsbedingungen

[urn:nbn:de:hbz:466:1-56572](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-56572)

vel tamquam cadaver á carnifice comburan-
tur, vel inhumati relinquuntur.

CAP. XI.

De æquitate.

*Coinciditne æquitas cum jure vel justitia par-
ticulari?*

Non omninó. Æquum enim & bonum
plerumque laudamus; contra veró vitupera-
mus, si summo jure severius lata sit sententia.

Quid igitur est summum jus?

Quando leges sine omni mitigatione & ex-
ceptione severe retinentur. Ut si judex furem
pauperem egestate impulsum, alioquin pro-
bum, supplicio afficiat.

Quid veró æquitas?

Æquitas est correctio legis, qua parte defi-
cit in universali. Est igitur lex veluti Regula
generalis. Æquitas veró tamquam exceptio
sive appendix.

LIBRI VI. ETHICO-
RUM REPETITIO.

Argumentum hujus libri.

Haftenus de virtutibus moralibus tum simpli-
cibus, tum que illis conjuncta est justitia. Sequitur
in libro sexto deinceps de virtutibus intellectivis.
Ubi quod Aristoteles de quibusdam subtilius ex
aliis philosophatus sit, quã veré disseruerit, omnia
acutus examinantur.

CAP. I.

De virtutibus intellectivis.

Quenam sunt virtutes intellectiva?

Quæ à naturali & ingenita mentis intelligentia procedunt, & interiore quadam intrinsecus maximè exercentur.

Ergone alie harum virtutum ratio est quam moralium?

Est sanè. Hæ siquidem intellectivæ in iis potissimum elucent, qui nativo ingenii acuminè, & singulari industria pollent. Morales vero ab iis etiã comparari & exerceri possunt, qui non admodum sunt industrii.

Quotuplices sunt virtutes intellectiva?

Duplices: Aut enim versantur in rerum honesta inquisitione: Aut in negotiis omnibus honeste expediendis.

Illius generis sunt intellectus, scientia & ars. Hujus vero sapientia & prudentia.

CAP. II.

De Intellectu.

Quid igitur est intellectus?

Est habitus principiorum ex quibus argumenta rerum & conclusiones ducuntur.

Qualia sunt ista principia?

Sunt κριτηρια, hoc est, naturales notitiæ seu normæ certitudinis & demõstrationis rerum omnium, λόγος & πείρα, seu ἰσουλία & ἐμπειρία, id est, Ratio & Experientia. His enim duobus prin-

principiis res omnes tum universales tum particulares demonstrantur & explicantur.

Quare verò si ratio iudicat res tum universales tum particulares, experientia præter rationem requiritur?

Quamvis intellectus, sive ratio sit universalium & particulariū rerum demōstratio communis: quia tamen in plurimis sepe rationi experientia cōtraria deprehenditur: idcirco duo hæc principia sigillatim sumenda fuerunt.

Hæcne igitur duo tantū principia sufficiunt?

A Stoicis numerantur αἰσθησις, προληψις & νόσις, id est, sensibilis rerum perceptio: anticipatio seu anticipata animi notio, & intellectus consequentiæ. Atqui αἰσθησις ista seu sensibilibus rerum cognitio ad experientiam pertinet. Anticipatæ notiones itemque νόσις seu iudicium aut intellectus consequentiæ ratio rectè subjici possunt.

CAP. III.

De Scientia.

Quid est Scientia?

Est habitus demonstrativus perspiciens cōclusiones necessarias per suas causas.

Quomodo plenius hoc interpretaris?

Est virtus intelligentiæ qua cognoscimus rerum causas maximè primas & immediatas, quæ nulla demonstratione refutari possint.

Quarum rerum igitur est scientia?

Rerum immutabilium & necessario, perpetuoque constantium, quæ secus evenire non possunt, ut sunt res æternæ & spirituales: de qua cōtemplatione potissimum percipimus.

Quando autem quis eas scire dicitur?

Si causas earum cognoverit. Scire siquidem est rerum causas tenere.

CAP. IV.

De arte.

Artem quomodo definitis?

Τέχνη, inquit Aristoteles, ὅτιν ἐξίς τις μετὰ λόγον ἀγνοῦν ποιητικὴ. Habitus quidam cum ratione vera in faciendo positus.

Circa quas res hæc virtus versatur?

Non circa res necessario contingentes, nec circa res naturales versatur: sed in iis locis habet quæ esse aut non esse possunt, & quorum principium in nobis est situm.

Ergo summa differentia est inter artem & scientiam?

Maximè. Rerum enim necessariarum & contemplabilium est scientia: ars vero rerum contingentium & quarum praxin aliquã potest contemplatione nos ipsi exercere possumus.

CAP. V.

De differentia pleniore artis & scientiæ.

Estne verò rata & catholica abs te proposita artis & scientiæ differentia?

Ari-

ETHICÆ LIBER VI. 61

Aristoteles quidem hanc docuit; veruntamen aliorum philosophorum sententia eam respuere videtur.

Quinam hoc demonstrabis?

A communi usu bene philosophantium, qui indifferenter in eadem significatione tum artis tum scientiæ, itemque doctrinæ vocabulo utuntur.

Plenius quaeso hoc ipsum declares?

Cicero Scientiam definit comprehensivam rerum stabilem atq; immutabilem. Quibus verbis propemodum ars quoque definitur, ordinatio rerum necessariarum hominibusque utilium. Unde Cicero ibidem ait, Artem nullam esse posse sine scientia. Omnis theoria nimirum habet suam aliquam praxin, & vicissim praxis qualibet requirit contemplationem.

*In quest.
Academ.*

C A P. VI.

De Sapientia.

Quanam sunt virtutes intellectiva rerum agendarum propria?

Sapientia & Prudentia.

Sapientia qualis virtus est?

Est scientia intelligentiaq; rerum omnium quæ sunt in honore & pretio.

Cicero: Sapientia est rerum divinarum humanarumque, & earum quibus res istæ continentur scientia.

Quem igitur vere sapientem dicis?

Qui res universas aliis neglectis probe contem-
templatur: ut omnium rationes reddere possit.

CAP. VII.

De Prudentia.

Quid est Prudentia?

Ἔστιν ἕξις δι' ἧς μετὰ λόγον προακτικῶς, καὶ πρὸ ἀντι-
πρῶν ἀγαθὰ βουλεύεται: Est habitus verus cum ratio-
ne agens, quæ vitæ hominum conducunt vel
obstant.

Unde Periclem prudentem dicunt, quod
suae utilitati consulere potuerit.

Quinam igitur recte dicuntur prudentes?

Qui consilium in iis capere possunt, quæ
re sua sunt, & omnino ad bene vivendi ratio-
nem pertinent. Discernuntur igitur à sapien-
tibus, qui plurima quidem novisse student:
sed rebus ac rationibus tum suis, tum aliorum
minus recte prospiciunt.

Quotuplex est prudentia?

Duplex: Altera proprie προνοια, qua unus-
quisque sibi suisque rebus prospicit: Altera ci-
vilis scientia, πολιτικὴ dicitur.

Prudentia civilis quomodo subdividitur?

In νομοθετικῶν: id est, legum ferendarum ra-
tionem; & in προακτικῶν βασιλευσικῶν, cujus ratio-
ne opus est in agendo, & exsequendis iis, quæ
lex iusserit: hæc in singulis rebus spectatur, il-
la in universalibus. Nam & leges sunt univer-
sales.

Prudentiam rectè proponi inter virtutes.
*Sed quomodo prudentia quæ sæpe videtur otiosa,
 confert ad felicitatem, quam actio parit
 virtutum?*

Prudentia, sicut & sapientia, plurimum cō-
 fert ad felicitatem: ostendit enim media per
 quæ ad finem propositum, quem virtus expe-
 tit, perveniamus, & ut maximè non cōferret,
 esset tamen per se tamquam animi ornamen-
 tum expetenda. Item virtus non potest esse si-
 ne electione: Electio autem nequit consistere
 sine prudentia: Ergo nec virtus sine pruden-
 tia: adeoque ad felicitatem requiritur.

*Proba plenius virtutes non posse consistere
 sine prudentia?*

Recta ratio est quæ prudentiæ congruit:
 Virtus autem definitur habitus rectæ rationi
 consentaneus: Ergo virtus est habitus, qui si-
 ne prudentia non possit consistere.

*Cum igitur virtus non sit sine prudentia, quare
 Socrates omnes virtutes prudentia nomine
 appellavit?*

In eo erravit, quod omnes virtutes pruden-
 tiam esse definivit: Sed quod non sint sine pru-
 dentia, rectè dixit.

De virtutibus prudentiæ cognatis.
*Dixisti prudentia cognatas quasdam esse species,
 quenam sunt istæ?*

Recta deliberatio quæ Græcè dicitur εὐβουλία, & Sagacitas.

Quid igitur est εὐβουλία?

Est habitus consultandi, vel prudenter consilium aliquod capiendi.

Cur non desinis solertiam quo nomine ab aliis definitur?

Solertia, definiente Aristotele est quædam conjectura: εὐβουλία non est conjectura: Ergo εὐβουλία non est solertia, sed ut dictum, habitus recta ratio ad finem aliquem consequendum utilis.

CAP. X.

De Sagacitate.

Quid est Sagacitas?

Ex qua sagaces reddimur & nominamur.

Quomodo differt à prudentia?

Res quidem eadem utrique subjectæ sunt, sed diversimodè. Prudentia enim præcipit, ut ea quæ sagaciter judicata sunt. Invenit consulendo εὐβουλία, sagacitas judicat, prudentia imperat, ut quod rectè judicatum est referatur ad actionem.

LIBER VII ETHICORUM.

Argumentum.

Absoluta hætenus doctrina de virtutibus, tum moralibus, tum intellectivis, & his omnibus constantibus.